

۱۳۹۴۰۹۳

هاتف دوستدار

تاثیر موسیقی

بر روی کودکان با اختلالات

یادگیری

www.ketab.ir

CHANG PUBLICATIONS

سرشناسه	:	دوست‌دار، هاتف، ۱۳۴۵ -
عنوان و نام پدیدآور	:	تاثیر موسیقی بر روی کودکان با اختلالات یادگیری / هاتف دوست‌دار؛ ویرایش واحد آموزش و پژوهش موسیقی انتشارات چنگ.
مشخصات نشر	:	تهران: چنگ، ۱۳۹۴.
مشخصات ظاهری	:	۱۹۶ ص: ۲۲ × ۲۹ س.م.
شابک	:	978-964-8538-64-9
وضعیت فهرست نویسی	:	فیا:
موضوع	:	کودکان ناتوان در یادگیری -- توانبخشی
موضوع	:	موسیقی درمانی کودکان
موضوع	:	یادگیری -- اختلالات -- درمان
موضوع	:	کودکان ناتوان در یادگیری -- آموزش و پرورش
شناسه افزوده	:	انتشارات چنگ
رده بندی کنگره	:	۵۰۶ RJ ۱۳۹۴ ۹۴۹۴/ک
رده بندی دهی	:	۶۱۸/۹۲۸۵۸۸۹

تاثیر موسیقی بر روی کودکان با اختلالات یادگیری

تالیف، ترجمه و گردآوری: هاتف دوست‌دار

ویرایش واحد آموزش و پژوهش موسیقی انتشارات چنگ

واژه‌نگاری و ویرایش: ویدا باقریان

صفحه‌آرایی: چنگ

طرح روی جلد: چنگ

لیتوگرافی و چاپ: غزال

چاپ یکم: ۱۳۹۵

شمارگان: ۵۰۰ نسخه

شابک: 978-964-8538-64-9

کلیه حقوق مربوط به ویرایش فنی، افزوده ها و غیره برای "علی برلیانی" محفوظ است

قیمت: ۲۰۰۰۰ تومان

پیش گفتار

یادگیری (Learning)، تغییری نسبتاً پایدار (Constant) در رفتار (Behavior) است که می‌تواند ابعاد متنوعی مانند اصلاح یک رفتار، آموختن یک مهارت یا کسب افکار جدید را در برگیرد. برای آموزش، حواس تحریک‌پذیر، نحوه‌ی کاربرد ابزار و مواد، به عنوان مفاهیمی برای شکل دادن به تعابیر شخصی، در نظر گرفته می‌شوند. در واقع ابزار، شیوه‌ی (Method) به کارگیری فن‌آوری، مواد، کیفیت درک انسان و تجربه، مصالح مورد نیاز برای ایجاد ارتباطی پویا در فرآیند (Process) آموزش و یادگیری‌اند. اساس آموزش، تکامل حواس از طریق مشاهده، روش‌های تجربی و درک مستقیم احساس است. همان‌طور که «لاون فلد» (Lawn Feld) می‌گوید: «هر چه حواس، بیشتر درگیر و آگاه باشند، یادگیری بالاتر می‌رود.» آموختن به وسیله‌ی تکرار (Repetition) و تقلید (Imitation) نیز فرآیند آموزش و یادگیری را که واکنش‌های فیزیکی، عقلی، روحی و روانی را برمی‌انگیزاند، تقویت می‌کند. لازم است هر فعالیت آموزشی، با توجه به چگونگی فرآیند یادگیری ذهن پایه‌ریزی شود. پیش از هماهنگ کردن فرآیند تدریس با عمل کردن ذهن، بهتر است چگونگی عمل کردن ذهن را به خوبی شناخت. به همین منظور، آشنایی با آناتومی (Anatomy) و فیزیولوژی (Physiology) ذهن و مغز، چگونگی عمل کردن ذهن و رمزگذاری (Encoding)، پردازش (Processing) و ذخیره‌سازی اطلاعات (Data Saving) در ذهن، ابزارهای کاربردی کلاس‌های درس و روش‌های تدریس سازگار با ذهن، از ضروریات آموزش و تدریس است. یادگیری، فرآیند ساختن شبکه‌های عصبی است. عموماً سه سطح آموزشی برای ایجاد این فرآیند، می‌توان متصور شد: تجربه‌ی عینی (Objective Experience)، یادگیری نمادین (Symbolic Learning) و یادگیری نظری (Theoretical Learning). مسیر درک موسیقی، یک فرآیند عصبی بسیار پیچیده است. مکانیزم‌های ذهنی که موسیقی را پردازش می‌کنند، به طور عمیقی با دیگر ساختارهای اساسی مغزی از جمله هیجان، احساسات، حافظه و حتی زبان، همکاری دارند. موسیقی، می‌تواند حداقل سه نقش اثرگذار داشته باشد: برانگیزاننده (Arousal)، زیرا می‌تواند انتقال‌دهنده‌های عصبی (Neurotransmitters) مربوط به توجه را افزایش یا کاهش دهد؛ حامل واژه‌ها (Carrier of Words)، زیرا ملودی، هم‌چون حاملی برای خود واژه‌ها عمل می‌کند و چاشنی (Primer) برای مغز، زیرا راه‌های عصبی را می‌تواند تجهیز کند. موسیقی، تأثیرات سودمندی روی یادگیری دارد. بسیاری از عمل کردهای سطح بالای مغز را مورد استفاده قرار می‌دهد و آموزش در قالب موسیقی، می‌تواند کارایی این عمل‌کردها را افزایش دهد. موسیقی، حافظه‌ی فرآیندی بدن را تقویت می‌کند و در نتیجه، امکان یادگیری پایدار ایجاد می‌شود. موسیقی، موجب پرورش دوران کودکی، خلاقیت، تمرکز، راه‌یابی به پاسخ درست، خودکفایی، هماهنگی، توجه به ارزش‌ها و خویش‌نهادی می‌شود. ساختار مغزی با موسیقی، تطابق و سازگاری فوق‌العاده زیادی دارد؛ و آموزش آن منافع اجتماعی و تحصیلی ماندگار، مثبت و قابل توجهی دارد. در واقع، شواهد فراوانی حاکی از این است که آموزش همگانی موسیقی، برای تمام کودکان و دانش‌آموزان هر کشوری لازم است.

ناشر، در راستای رسالت خود، ضمن فراهم آوردن امکان نشر آثار هنرمندان موسیقی، برای تمامی علاقه‌مندان که کمبود کتب و آثار آموزشی و پژوهشی را احساس می‌کنند، اقدام به نشر و پخش آثار استادان و هنرمندان پویا می‌کند و بر این باور است که از طریق اندیشه و یافته‌های صاحب‌نظران موسیقی، گامی اساسی در بهینه‌سازی و ترفیع سطح آموزش موسیقی کشور می‌توان برداشت و در نظر دارد با رعایت مقررات و استانداردهای انتشارات خود، زبان واحدی که هنرجویان را از هرگونه اشتباه در خواندن مصون می‌دارد، بسط و گسترش دهد. همین موضوع، ناشر اثرگزین و اثرآفرین را سال‌ها بر آن داشته است که با تخصص، تعهد، همت و سرمایه‌گذاری شخصی خود، همچنان در حوزه‌ی فرهنگ و هنر والای موسیقی، به آماده‌سازی و تولید فنی کتب تخصصی بپردازد. در همین‌جا ناشر از کلیه مؤلفین، مترجمین و نویسندگانی که آگاهانه این انتشارات را برای چاپ و نشر آثار خود برگزیده‌اند و با اهداف این انتشارات هم‌گام شده‌اند، قدرانی می‌نماید.

در پایان، از تمامی کسانی که با واحد آموزش و پژوهش موسیقی انتشارات چنگ همکاری داشته‌اند، به ویژه آقای نیما جداری سیفی سپاس‌گزاری می‌نمایم.

علی برلیانی

مدیر واحد آموزش و پژوهش موسیقی انتشارات چنگ

فهرست مطالب:

۸	مقدمه
فصل اول	
۱۲	اختلالات یادگیری چیست؟
۱۳	گروه‌بندی کودکان با اختلالات یادگیری
۱۳	وجه تمایز کودکان اختلالات یادگیری با دیگر کودکان
فصل دوم	
۲۲	روش‌های کلاسیک برای کار با کودکان اختلالات یادگیری
۲۲	برنامه‌های آموزشی ادراکی - حرکتی
۲۲	ادراک چیست؟
۲۲	ادراک کلامی چیست؟
۲۲	ادراک بینایی
فصل سوم	
۲۷	مهارت‌های فرایندی
۲۹	مقدمه
درک شنیداری	
۳۰	تمیز شنیداری
۳۰	حافظه‌ی شنیداری
۳۰	تداعی شنیداری
۳۰	هماهنگی شنیداری
۳۲	درک بصری
۳۲	تقلید
۳۳	هماهنگی دیداری
۳۳	تمیز بینایی

۳۳	حافظه بینایی
۳۳	مشکلات دیداری در کودکان با اختلالات یادگیری
۳۴	طریقه‌ی آزمایش بینایی
۳۶	سیستم بینایی و نقش آن در درمان
۳۷	سامانه‌ی حرکتی چشم
۳۷	انواع حرکات چشم
۳۹	لامسه
۳۹	تمیز بساوایی
۳۹	ناشناسی بساوایی
۴۰	حس لامسه و نقش آن در درمان
۴۰	مسیرها به مغز
۴۳	چکیده
۴۴	یکپارچگی حسی
۴۶	زبان درکی
۴۶	زبان بیانی
۴۶	اختلالات بیانی
۴۷	عملکرد مخچه
۴۷	اختلالات بالینی مخچه
۴۸	سه نوع اساسی حرکت
۴۸	کنترل پاسچرال
۴۹	دراز کردن و گرفتن
۵۱	توانایی - بینایی - حرکتی
۵۱	هماهنگی شنیداری - دیداری
۵۱	هماهنگی دیداری - شنیداری
	فصل چهارم
۵۲	فعالیت‌های دو نیمکره‌ی مغز

فصل پنجم

مشکلات کودکان با اختلالات یادگیری چیست؟ و مربوط به کدام نیمکره است؟ ۵۵

فصل ششم

کودکان با کم‌کاری نیمکره‌ی راست و چپ و کودکان با کاستی توجه ۶۵

فصل هفتم

موسیقی درمانی و کاربرد آن برای درمان کودکان با اختلالات یادگیری ۷۳

مقدمه ۷۵

هوش هشت‌گانه‌ی گاردنر ۷۶

تعریف موسیقی درمانی ۷۶

تأثیرات و کاربردهای موسیقی درمانی ۸۱

خصوصیات، مهارت‌ها و ویژگی‌های موسیقی درمانگر ۸۳

عناصر موسیقی به عنوان ابزار درمانی ۸۴

برنامه‌ریزی در موسیقی درمانی ۹۵

کار موسیقی درمانی ۹۸

انجام فعلیت‌های موسیقایی برای تحریک مخچه ۱۰۲

تحریک حرکات چشم از طریق فعالیت‌های موسیقایی ۱۰۳

تمرین‌های انطباقی پاسخ به محیط از محرک‌های دیداری و شنیداری ۱۰۵

واکنش انطباقی محیط از طریق محرک‌های شنیداری و دیداری ۱۰۷

ردیابی دیداری (مهارت‌های فرایندی) ۱۰۹

یکپارچگی شنیداری و تمیز شنیداری، منجر به برنامه‌ریزی حرکتی، و ستولارو هماهنگی بدنی در فضا می‌شود ۱۱۲

توصیه‌های ابتدایی و اهداف موسیقی درمانی ۱۱۵

حرکات و نقش آن در یادگیری و درمان ۱۱۸

مهارت‌های حرکتی درشت ۱۱۹

مهارت‌های حرکتی ظریف ۱۲۱

نقش حرکات دست‌ها در یادگیری ۱۲۲

مهارت‌های حسی حرکتی ۱۲۵

۱۲۵	توازن
۱۳۰	برتری جانبی
۱۳۲	هماهنگی شنیداری - حرکتی (مهارت‌های فرایندی)
۱۳۴	چکیده
۱۳۶	روش تسهیل عصبی - حرکتی گیرنده‌های عمقی
۱۳۷	تمرین‌هایی برای یکپارچگی شنیداری - بدنی، طرح حرکتی، وستبولار و هماهنگی بدنی در فضا
۱۳۹	تصویرسازی ذهنی
۱۴۱	آیا موسیقی بر روی مهارت‌های کودکان اثر دارد؟
	فصل هشتم
۱۴۳	تمرین‌هایی برای تقویت مهارت‌های فرایندی
	فصل نهم
۱۶۲	تقویت مهارت‌های حرکتی کودکان

مقدمه

در دنیای علم و تکنولوژی، برای پیشرفت‌های آموزشی، روش‌های مختلفی ابداع شده که می‌تواند در روند درمان اختلالات یادگیری کودکان مورد استفاده قرار گیرد. یکی از این نوع فعالیت‌ها، همان آموزش موسیقی به کودکان است. این فعالیت به خاطر جذابیت و خلق محیطی شاد برای کودکان و همچنین انعطاف‌پذیری آن می‌تواند بسیار کارآمد باشد. تجارب و تحقیقاتی که در این زمینه انجام شده، این واقعیت را تصدیق می‌کند.

در این کتاب شیوه‌های موسیقی درمانی که می‌تواند در این زمینه به کودکان یاری رساند مورد توجه قرار گرفته است. این شیوه‌ها بر سه اصل بنا شده است:

۱. اصول روان‌شناختی
۲. اصول نورولوژی
۳. اصول حرکت درمانی (کار درمانی)

فعالیت‌های موسیقایی می‌تواند در اختلالات رفتاری، خواندن و نوشتن مورد استفاده قرار گیرد. البته این فعالیت‌ها بهتر است در کنار درمان‌های متداول این گونه اختلالات انجام شود تا نتایج آن چندین برابر باشد.

کتاب پیش رو، مقدمه‌ای بر تأثیر فعالیت‌های موسیقایی بر روی کودکان با اختلالات یادگیری است. امیدوارم که این کتاب آغازگر حرکتی در راستای تحقیقات گسترده‌تر و انتشار کتاب‌های بیشتر در این زمینه باشد. تمرکز این کتاب بر روی کتاب (Disconnected Kids) و کتاب (Music Therapy with Adults with Learning Disabilities) است. در این کتاب‌ها شیوه‌های بسیار مفیدی برای کودکان با اختلالات یادگیری ارائه داده است که می‌تواند بسیار سودمند باشد.

این کتاب حامل هفت لوح فشرده است. در این لوح‌های فشرده مطالب کتاب توضیح داده شده و به صورت عملی با کودکان با اختلالات یادگیری به تصویر کشیده شده است.